

ด ปัจจัย ประกอบกับธาตุมี ๙ เป็นที่สุด

ธาตุมี ๙ เป็นที่สุดอยู่หน้า แปลง	ด เป็น ฐฐ แล้วลบที่สุดธาตุ.
อิฐฐฐ อันเขาปรารถนาแล้ว.	อิฐ ธาตุ ในความปรารถนา.
กิลิฐฐฐ เศร้าหมองแล้ว.	กิลิฐ ธาตุ ในความเศร้าหมอง.
อกุกฐฐฐ ด่าแล้ว.	อา+กฐฐ ธาตุ ในความด่า.
สงฆฐฐฐ อันเขาประกาศแล้ว.	ฆฐฐ ธาตุ ในการประกาศ.
ตุฐฐฐ ยินดีแล้ว.	ตุฐฐ ธาตุ ในความยินดี.
ทฐฐฐ อันเขาประทุษร้ายแล้ว.	ทฐฐ ธาตุ ในความประทุษร้าย.
ทฐฐฐ อันเขากัดแล้ว.	ทฐฐ ธาตุ ในความกัด.
หนฐฐฐ พินาศแล้ว.	หนฐฐ ธาตุ ในความพินาศ.
ฝุฐฐฐ อันเขาตะตองแล้ว.	ฝุฐฐ ธาตุ ในความตะตอง.
อามฐฐฐ อันเขาตะตองแล้ว.	อา+มฐฐ ธาตุ ในความตะตอง.
หฐฐฐ ร่าเริงแล้ว.	หฐฐ ธาตุ ในความหัวเราะ.
ปวิฐฐฐ เข้าไปแล้ว.	ป+วิฐฐ ธาตุ ในความเข้าไป.

อกัมมธาตุ

๑. ประกอบกับอกัมมธาตุ เป็นภาววจก และกัตตุวจก
 - ภาววจก เช่น เตน ตุฐฐฐ (อันเขา ยินดีแล้ว)
 - กัตตุวจก เช่น โส ปวิฐฐฐ (อ.เขา ยินดีแล้ว)
๒. ประกอบเหตุปัจจัย คือ เณ, ฌย, ฌาเป, ฌาปย เป็น
 - เหตุกัมมวจก (อกัมมธาตุ+เหตุปัจจัย+อิ+ต)
 - เหตุกัมมวจก พาเลน ธนํ นาสิตํ.
 - (อ. ทรัพย์ อันคนพาล ให้พินาศแล้ว)

สกัมมชาตุ

๑. ประกอบกับสกัมมชาตุเป็นกัมมจากเท่านั้น

-กัมมจาก สามเณรณ ฌโม ฆฎฐุ.
(อ.ธรรม อันสามเณร ประกาศแล้ว)

๒. ประกอบเหตุปัจจัย คือ เณ, ฌย, ฌาเป, ฌาปย

เป็นเหตุกัมมจาก (สกัมมชาตุ+เหตุปัจจัย+อิ+ต)
-เหตุกัมมจาก เณรณ สามเณร ฌโม ไซสาปิโต.
(อ.ธรรม อันพระเถระ ยังสามเณร ให้ประกาศแล้ว)

วิธีแปลกิริยาภิกตัมมี ต ปัจจัยเป็นที่สุด เมื่อเข้าสมาส

๑. บทที่ประกอบด้วย ต ปัจจัยอยู่หน้า คำนามนามอยู่หลัง ไม่มีอัญญ-บท แปลว่า ผู้.... อัน....ตัว.....

เช่น อาคตปุริโส (อ.บุรุษผู้มาแล้ว)
นิพพุตตสตุโต (อ.สัตว์ผู้บังเกิดแล้ว)
นิพพุตจิตตัม (อ.จิตดวงดับแล้ว)
อุปปนฺนโกโร (อ.ความโกรธอันเกิดขึ้นแล้ว)

๒. บทที่ประกอบด้วย ต ปัจจัยอยู่หน้า คำนามนามอยู่หลัง มีอัญญบท- แปลว่า มี....

เช่น อาคตปุริโส คาโม (อ.หมู่บ้าน มีบุรุษมาแล้ว)
นิพพุตตสตุโต นิรโย (อ.นรก มีสัตว์บังเกิดแล้ว)
นิพพุตจิตตัม ชโน (อ.ชน ผู้มีจิตดับแล้ว)
อุปปนฺนโกโร ชโน (อ.ชน ผู้มีความโกรธเกิดขึ้นแล้ว)

๓. บทสมาสย่อบทที่ประกอบด้วย ต ปัจจัยทั้งสองบท แปลว่า ทั้ง....ทั้ง.....

เช่น อาคตาคตา ทั้งมาแล้วทั้งมาแล้ว
ตุฏฐุปรุหุฏฐุ ทั้งยินดีแล้วทั้งรำเริงแล้ว

๔. บทสมาสที่มีนามนามอยู่หน้า บทที่ประกอบด้วย ต ปัจจัยเป็นที่สุดอยู่หลัง ส่วนมากเป็นต้นปบุริส
 สมาส บทหน้าต้องแปลออก อายุต-นิบาต มี ทุตติยาวิภัติเป็นต้น (ยกเว้นฉฐวิภัติ) ทั้งนี้ จะ
 เป็นวิภัติอะไร ขึ้นอยู่กับความหมายของธาตุว่าเรียกว่าคำเชื่อมว่าอะไร
 เช่น คามคโต ไปแล้วสู่บ้าน
 ฆมมรโต ยินดีแล้วในธรรม
 ราคาภิกูโต อันระคะครอบงำ

แบบฝึกหัดท้ายบท

จงแปลเป็นภาษามคธ

๑. อ.ภิกษุ รู้แล้วซึ่งหนทาง อันมีโอรอยู่แล้ว ย่อมหลีกเลี่ยง จากหนทางนั้น ฯ
๒. อ.ภิกษุ ได้รู้แล้ว ซึ่งความที่แห่งหนทางเป็นหนทางอันโอรอยู่แล้ว ฯ
๓. อ.ธิดาของเศรษฐี เห็นแล้ว ซึ่งโอร ผู้อันบุรุษ ท. นำมาแล้ว ฯ

จงแปลเป็นภาษาไทย

๑. กสโก มตมจจัน สรํ ปสฺสตี ฯ
๒. เถโร นิริเย นิพพตฺตสฺสฺตฺตานํ สนฺติกํ คโต ฯ
๓. มหาทฺคฺคโต วยปฺปตฺเต ปฺตฺเต อาทาย ราชคหํ คจฺจตี ฯ